

УДК 378.016:81'25

ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ**Ю. О. Артеменко, Ю. М. Шульженко**Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук, 39600, Україна. E-mail: segr@kdu.edu.ua

Розглянуто особливості формування перекладацької компетенції майбутніх перекладачів у вищій школі. Розмежовано поняття «перекладацької компетенції» та «фахової компетентності перекладача» на тій підставі, що перше є ієрархічно нижчою ланкою по відношенню до другого і, відповідно, є однією з його складових. Представлено загальну характеристику фахової компетентності перекладача та її структуру, що включає низку таких компетенцій, як білінгвальна, екстралінгвістична, власне перекладацька, особистісна й стратегічна. Деталізовано структуру перекладацької компетенції та субкомпетенцій, що входять до її складу: проаналізовано її базові, специфічні та спеціальні складові; окреслено інструментальну та дослідницьку субкомпетенції; визначено основні навички та уміння, якими має оволодіти майбутній перекладач у процесі професійної підготовки у вищій школі.

Ключові слова: компетенція, компетентність, перекладацька компетенція, фахова компетентність.

АКТУАЛЬНІСТЬ. Інтеграція України в європейський простір ставить перекладачів в умови гострої конкуренції, що зумовлює необхідність визначення ефективних шляхів формування професійних якостей у межах підготовки майбутніх фахівців. Таким чином, актуальність цієї розвідки зумовлюється сучасним періодом розвитку нашої країни, який відкриває широкі можливості для оновлення змісту вищої освіти та стимулює виховання нового покоління професіоналів, здатних навчатися й підвищувати кваліфікацію впродовж усього життя.

Метою даного дослідження є окреслення особливостей формування перекладацької компетенції у межах професійної підготовки перекладачів у вищій школі.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Однією із ключових складових у методиці навчання перекладу є поняття перекладацької компетенції, яка є базовим елементом фахової компетентності перекладача. Професійна підготовка перекладачів у вузі здійснюється в рамках курсу теорії та практики перекладу та його похідних. Ми дослідили компоненти фахової компетентності перекладача, які сформувалися у студентів до 4–5 курсу. Здобуті результати дозволили виокремити основні види компетенцій, які слід цілеспрямовано виховувати у межах професійної підготовки студентів-перекладачів.

Доцільно відокремлювати перекладацьку компетенцію (*translation competence*), тобто здатність продукувати прийнятний текст перекладу, від ширших сфер компетенції перекладача (*translator's competence*) [2, с. 85]. Фахова компетентність перекладача – це експертна система, яка потребує особливого формування, що відбувається у процесі спеціально організованого навчання [3]. Відповідні складові, що входять до її структурної моделі, називаються компетенціями, які, у свою чергу, розпадаються на субкомпетенції, а саме [2, с. 85]:

– *білінгвальна компетенція* включає мовну (знання двох мов, у тому числі, у контрастивному плані), а також мовленнєву (володіння ними у тих видах мовленнєвої діяльності, які задіяні у перекладі) субкомпетенції;

– *екстралінгвістична компетенція* включає усі знання, що виходять за межі лінгвістичних та перекладознавчих, тобто будь-які фонові (енциклопедичні, тематичні, соціобікультурні тощо) і предметні (інформація щодо поняттєвого складу певної галузі людської діяльності та міжпоняттєвих зв'язках) знання;

– *перекладацька компетенція* включає знання загальних принципів перекладу, а також навички та уміння його здійснення. Базова складова частина перекладацької компетенції включає знання, вміння та навички, які потрібні фахівцю в усіх типах перекладу – письмовому або усному незалежно від жанру оригінального тексту (науково-технічний, діловий, газетний або публіцистичний). До специфічних складових частин перекладацької компетенції можна віднести знання, уміння та навички, необхідні в одному або декількох споріднених видах перекладу (письмовому, візуально-усному, абзацно-фразовому, послідовному, синхронному). Спеціальні складові перекладацької компетентності – це елементи, необхідні при перекладі текстів конкретного жанру і стилю: юридичних, економічних, науково-технічних, художніх, медичних тощо [1]. До перекладацької компетенції доцільно також включити ті субкомпетенції, що мають безпосереднє відношення до процесу перекладу, тобто інструментальну (використання документальних та технологічних ресурсів, що мають відношення до роботи перекладача) та дослідницьку або пошукову (здатність швидко знайти інформацію, необхідну для розв'язання перекладацьких завдань) [4];

– *особистісна компетенція* включає психофізіологічний компонент (когнітивні, психомоторні та поведінкові механізми – пам'ять, увагу, психологічну стійкість, критичне відношення тощо), морально-етичну субкомпетенцію (почуття відповідальності за якість власної праці; об'єктивність та надійність; скромність, ввічливість, дотримання конфіденційності), субкомпетенцію самовдосконалення (готовність та потреба у постійній самоосвіті), а також фахово-соціальну субкомпетенцію (прийоми та норми спілкування у професійному середовищі, умін-

Інтеграція науки і освіти – необхідна умова підвищення якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах

ня пропонувати свої послуги на ринку праці, укласти договір на виконання перекладу, співпрацювати з фахівцями у відповідній галузі тощо);

– стратегічна компетенція розглядається як надкомпетенція, інтегроване уміння перекладати, що ґрунтується на координації решти компетенцій у процесі здійснення перекладацької діяльності.

ВИСНОВКИ. Таким чином, ключовими особливостями формування перекладацької компетенції майбутніх перекладачів у вищій школі є комплексність та системність. Чітке розуміння її структури має першочергове значення для навчання перекладу, оскільки закладає надійне теоретичне підґрунтя під створення відповідних завдань. При цьому слід наголосити, що формування перекладацької компетенції є не кінцевою метою навчання майбутнього спеціаліста, а необхідною базою для набуття ним фахової компетентності перекладача

ЛІТЕРАТУРА

1. Миронова М.С. Деякі аспекти підготовки фахівців з перекладу до професійної діяльності в умовах вищого навчального закладу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm3_5_07.

2. Черноватий Л.М. Зміст поняття «фахова компетентність перекладача» як складова методики навчання // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2014. – Вип. 2. – С. 84–86.

3. Hurtado A., Beeby A., Fernández M., Fox O., Kozlova I., Neunzig W., Presas M., Rodríguez P., Romero L. PACTE 2005: Investigating Translation Competence: Conceptual and Methodological Issues // *Meta*. – 2005. – Iss. 50 (2). – PP. 609–619.

4. Tinsley Royal L. Guidelines for college and University programs in translator training // *ADFL Bulletin*. – 1973. – Iss. 4. – 288 p.

PROSPECTIVE TRANSLATORS: TRANSLATION COMPETENCE FORMATION

Yu. Artemenko, Yu. Shulzhenko

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine. E-mail: secr@kdu.edu.ua

The article highlights the translation competence forming specifics in the process of professional training of prospect translators in higher school. It differentiates between the conceptions of “translation competence” and “translator’s competence” for the reason that the first one is hierarchically lower section towards the second one, and is one of its constituents, respectively. The article presents the overall performance of translator’s competence and its structure, including quite a number of such elements as bilingual competence, extralinguistic competence, translation competence itself, personality competence and strategic competence. It lays out the specifics of translation competence and its sub-competences: it gives the analyses of its basic, specific and special elements; outlines the instrumental and exploratory competences; defines the key skills prospective translator should acquire in the process of professional training in higher school.

Key words: competence, expert knowledge, translation competence, translator’s competence.

REFERENCES

1. Myronova, M.S. "Some aspects of training in translation to the profession in terms of higher education institution", available at: www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm35_07. (in Ukrainian)

2. Chernovaty, L.M. (2014), "The meaning of "professional competence interpreter" as a component of teaching methods", *Visnyk Zhytomyrskogo derzhavnogo*

universytetu imeni Ivana Franka, Vol. 2, pp. 84–86. (in Ukrainian)

3. Hurtado, A., Beeby, A., Fernández, M. et al. (2005), "PACTE 2005: Investigating Translation Competence: Conceptual and Methodological Issues", *Meta*, Vol. 50, no. 2, pp. 609–619.

4. Tinsley Royal, L. (1973), "Guidelines for college and University programs in translator training", *ADFL Bulletin*, Vol. 4.

Артеменко

Юлія Олександрівна,

к. філол. н., ст. викл.,

Кременчуцький національний університет

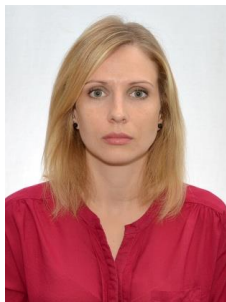
імені Михайла Остроградського,

вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук,

39600, Україна

Тел.: (05366) 3-60-00

E-mail: secr@kdu.edu.ua

Artemenko

Yulya Oleksandrivna,

Candidate of Philology, Senior Lecturer,

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi

National University,

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk,

39600, Ukraine

Tel.: (05366) 3-60-00

E-mail: secr@kdu.edu.ua

Шульженко Юлія Миколаївна,

ст. викл.,

Кременчуцький національний університет

імені Михайла Остроградського,

вул. Першотравнева, 20, м. Кременчук,

39600, Україна

Тел.: (05366) 3-60-00

E-mail: secr@kdu.edu.ua

Shulzhenko Yulya Mykolaivna,

Senior Lecturer,

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi

National University,

vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk,

39600, Ukraine

Tel.: (05366) 3-60-00

E-mail: secr@kdu.edu.ua